



VALSTYBINĖ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 25, 01402 Vilnius, tel. (8 5) 262 6751, faks. (8 5) 279 1466, el. p. tarnyba@vvtat.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188770044.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt

2019-11-07 Nr. 4E-9588

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – Korupcijos prevencijos įstatymas) 6 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintame Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos apraše (toliau – Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašas) nustatyta tvarka, Valstybinėje vartotojų teisių apsaugos tarnyboje (toliau – Tarnyba) atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas rinkos priežiūros ne maisto produktų srityje, analizuojant 2018 m. liepos 1 d. – 2019 m. birželio 30 d. laikotarpį. Vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2018 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. 1-197 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos struktūrinių padalinių nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Tarnybos Teisės skyriaus nuostatų 5.11. punktu, korupcijos pasireiškimo tikimybę nustatyti pavesta Tarnybos Teisės skyriui. Nustatant korupcijos pasireiškimo tikimybę Tarnyboje buvo taikomi lyginamosios analizės, dokumentų analizės, teisės aktų analizės bei dokumentų vertinimo metodai. Per analizuojamąjį laikotarpį Tarnyboje nebuvo užfiksuoti Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejai. Be to, per analizuojamąjį laikotarpį Tarnyboje nebuvo užfiksuoti kiti tapataus pobūdžio, tačiau mažiau pavojingų teisės pažeidimų, už kuriuos numatyta administracinė, tarnybinė (drausminė) ar kitokia teisinė atsakomybė, atvejai.

Atkreiptinas dėmesys, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė yra prielaida, jog valstybės ar savivaldybės įstaigai įgyvendinant jai nustatytus uždavinius, gali kilti pavojus pasireikšti korupcijai padarant korupcinio pobūdžio nusikalstamas ar kitas su korupcija susijusias veikas. Ši prielaida laikoma didele, kai atitinkama įstaigos veiklos sritis atitinka bent vieną Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytą kriterijų. Minimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, jeigu atitinka vieną ar kelis iš šių kriterijų: 1) padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika; 2) pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas; 3) atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti; 4) veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu; 5) daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo; 6) naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija; 7) anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1333 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Tarnybos nuostatų (toliau – Tarnybos nuostatai) 2 punktu, Tarnyba įgyvendina valstybės politiką vartotojų teisių apsaugos ir rinkos priežiūros ne maisto produktų srityse bei nuo 2019 m. sausio 1 d. turizmo paslaugų teikėjų veiklos priežiūros srityje. Tarnyba, įgyvendindama valstybės politiką vartotojų teisių

apsaugos srityje ir užtikrinama vartotojų teisių apsaugą, pagal kompetenciją vartotojų ginčų sprendimo ne teismo tvarka nagrinėja vartotojų ir pardavėjų, paslaugų teikėjų ginčus, kontroliuoja sutarčių standartines sąlygas ir ginčija nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas, koordinuoja vartotojų teisių apsaugos institucijų, atsakingų už tam tikros vartojimo srities reguliavimą, veiklą vartotojų teisių apsaugos srityje (analizuoja sukaupią, periodiškai iš valstybės ir savivaldybių institucijų gaunamą informaciją apie vartotojų teisių apsaugą; teikia pasiūlymus dėl vartotojų teisių apsaugos tobulinimo), priima ir derina teisės aktus, susijusius su vartotojų teisių apsauga, teikia išvadas ir pasiūlymus dėl įstatymų ir kitų teisės aktų projektų, susijusių su vartotojų teisių apsauga, gina vartotojų viešąjį interesą, taiko įstatymų nustatytas poveikio priemones bei atlieka kitas funkcijas. Įgyvendindama valstybės politiką rinkos priežiūros ne maisto produktų srityje, Taryba koordinuoja vartojimo paslaugų atitikties privalomiems saugos, ženklinimo ir kitų teisės aktų reikalavimams priežiūrą, į rinką tiekiamų ne maisto produktų, atitikties ne maisto produktų saugą, kokybę, ženklinimą nustatančių teisės aktų reikalavimams priežiūrą bei esant poreikiui, vykdo rinkos priežiūrą bei atlieka patikrinimus, organizuoja ir apskaito Tarybos direktoriaus įsakymu sudarytos komisijos išduotas potencialiai pavojingų įrenginių nuolatinės priežiūros licencijas. Įgyvendindama valstybės politiką turizmo paslaugų teikėjų veiklos priežiūros srityje, Taryba atlieka turizmo paslaugų teikėjų veiklos priežiūrą, išduoda kelionių organizatoriaus, gido ir apgyvendinimo paslaugų klasifikavimo pažymėjimus, atlieka kelionių organizatorių ir turizmo paslaugų rinkinių pardavėjų prievolių įvykdymo užtikrinimo priežiūrą.

Pažymėtina, kad išanalizavus teisės aktuose įtvirtintus Tarybos įgaliojimus bei funkcijas, darytina išvada, jog Tarybos veikla formaliai atitinka tris kriterijus, nurodytus Korupcijos prevencijos įstatyme, vadovaujantis kuriais, Tarybos veiklos sritys priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, kadangi sprendama jos kompetencijai priskirtus klausimus, Taryba priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 5 punktas), Tarybos veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 punktas), Taryba vykdo kontrolės ar priežiūros funkcijas (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punktas). Nors, Tarybos veiklos sritys priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, iš ankstesnių laikotarpių atliktų korupcijos rizikos analizių bei pateiktų išvadų dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo, matyti, jog įgyvendinant valstybės politiką vartotojų teisių apsaugos ir rinkos priežiūros ne maisto produktų srityse, Tarybos funkcijų atlikimo tvarka yra skaidri, t. y., yra aiškiai įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, kriterijai, sprendimų priėmimo terminai, ir sprendimus priimančiosios subjektai, funkcijų atlikimas yra išsamiai ir aiškiai reglamentuotas, numatyta priimtų sprendimų apskundimo tvarka. Pažymėtina, kad siekiant efektyvinti bei optimizuoti rinkos priežiūrą ne maisto produktų srityje, tuo pačiu, prevenciškai užtikrinant, kad korupcijos apraiškos nepasireikštų, Taryboje buvo inicijuota ne maisto produktų rinkos priežiūrą reglamentuojančių tvarkų peržiūra bei rizikinguose srityse atlikti tam tikri funkcijų atlikimo tvarkos pakeitimai. Atsižvelgiant į tai, administracijos darbuotojų posėdžio metu buvo nutarta, 2018 m. liepos 1 d. – 2019 m. birželio 30 d. laikotarpio korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo analizę atlikti ne maisto produktų rinkos priežiūros srityje.

Pažymėtina, kad Taryboje atlikus struktūrinę pertvarką, nuo 2019 m. sausio 1 d. ne maisto produktų rinkos priežiūra buvo atskirta nuo vartojimo ginčų ne teismo tvarka nagrinėjimo bei 2019 m. gegužės 16 d. Tarybos direktoriaus įsakymu Nr. 1-150 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos planinių ir neplaninių patikrinimų atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos planinių ir neplaninių patikrinimų atlikimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas), nustatantis Tarybos vykdomų gamintojų, įgaliotųjų atstovų, importuotojų, platintojų ir paslaugos teikėjų (toliau – Ekonominės veiklos vykdytojai) veiklos patikrinimų atlikimo pagrindus, patikrinimų atlikimo ir jų įforminimo tvarką, vykdamas ne maisto gaminių ir paslaugų rinkos priežiūrą bei išvadų dėl gaminių ir paslaugų vertinimo teikimo sprendžiant vartojimo ginčus. Kaip nurodoma aukščiau, įgyvendindama ne maisto produktų rinkos priežiūros srities politiką, Taryba prižiūri, ar į rinką tiekiami ne maisto produktai, kurių priežiūrą Lietuvos

Respublikos įstatymais ar kitais teisės aktais yra įpareigota vykdyti Tarnyba, atitinka ne maisto produktų saugą, kokybę, ženklinimą nustatančių teisės aktų reikalavimus, pasirinkusi tikrinamus Ekonominės veiklos vykdytojus ir tikrinimų mastą. Vykdamas ne maisto produktų rinkos priežiūrą, Tarnyba atlieka Ekonominių veiklos vykdytojų veiklos patikrinimus. Ekonominių veiklos vykdytojų veiklos patikrinimai gali būti planiniai ir neplaniniai. Minimieji patikrinimai atliekami pagal Ekonominės veiklos vykdytojų, valstybės institucijų bei vartotojų pateikiamą informaciją ir pagal prioritetines sritis.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Tarnybos atliekamų patikrinimų rūšys bei 2018-2020 metų ne maisto produktų rinkos priežiūros prioritetinių sričių sąrašai yra patvirtinti Tarnybos direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. 1-118 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos 2016 m. sausio 18 d. įsakymo Nr. 1-18 panaikinimo ir Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos 2018-2020 m. ne maisto produktų rinkos priežiūros prioritetinių sričių sąrašo patvirtinimo“. Taip pat, atkreiptinas dėmesys, kad patikrinimų planavimo sistema, Tarnybos patikrinimų planų rengimo tvarka ir struktūra, kontrolės ir atsiskaitymo už rezultatus principai yra įtvirtinti Tarnybos rinkos priežiūros planų rengimo ir jų vykdymo kontrolės taisyklėse, kurios yra patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2016 m. vasario 3 d. įsakymu Nr. 1-45 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos rinkos priežiūros planų rengimo ir jų vykdymo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Rinkos priežiūros planų rengimo ir jų vykdymo kontrolės taisyklės). Be kita ko, formuojant patikrinimų planavimo sistemą bei atliekant jos įgyvendinimą, vadovaujamas Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – Viešojo administravimo įstatymas) 36⁴ straipsnyje įtvirtintais reikalavimais.

Pažymėtina, kad Ekonominės veiklos vykdytojų patikrinimai atliekami vadovaujantis Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymu (toliau – Produktų saugos įstatymas), Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymu (toliau – Tabako kontrolės įstatymas), Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymu (toliau – Vartotojų teisių apsaugos įstatymas), Viešojo administravimo įstatymu, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymu (toliau – Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas), Tarnybos nuostatais, Aprašu ir kitais vartotojų teisių apsaugą bei ne maisto produktų rinkos priežiūrą reglamentuojančiais teisės aktais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad planinių ir neplaninių patikrinimų atlikimo tvarka detalai reglamentuojama Apraše. Taip pat minimas Aprašas nustato Tarnybos vykdomų bendrųjų Ekonominės veiklos vykdytojų veiklos patikrinimų atlikimo pagrindus, patikrinimų atlikimo ir jų rezultatų informavimo, vykdamas ne maisto produktų rinkos priežiūrą.

Pasisakant dėl planinių ir neplaninių patikrinimų atlikimo tvarkos, paminėtina, kad anksčiau galiojusiam Tarnybos direktoriaus 2016 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. 1-12 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos patikrinimų atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Tarnybos patikrinimų atlikimo tvarkos apraše buvo įtvirtinta, kad patikrinimus atlieka Tarnybos valstybės tarnautojai ar darbuotojai dirbantys pagal darbo sutartis (toliau – darbuotojai), nedetalizuojant vieną patikrinimą atliekančių darbuotojų skaičių. Siekiant užkardyti galimą korupcijos pasireiškimą, vadovaujantis institucijų gerąja praktika ir patirtimi, naujame, Tarnybos direktoriaus patvirtintame Apraše įtvirtinama, kad planinį ar neplaninį Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą atlieka ne mažiau kaip du Tarnybos darbuotojai, išskyrus atvejus, kuomet nėra objektyvių galimybių atlikti planinį ar neplaninį Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą dalyvaujant ne mažiau kaip dviem Tarnybos darbuotojams, kuriems Tarnybos direktorius ar jo įgaliotas asmuo Aprašo nustatyta tvarka paveda atlikti patikrinimus. Taip pat pažymėtina, kad Apraše įtvirtinta nuostata, draudžianti Tarnybos darbuotojams vykti į patikrinimą Ekonominės veiklos vykdytojo ar kito suinteresuoto asmens transportu. Taigi, pakeitimai padaryti siekiant sumažinti korupcijos pasireiškimą tikimybę.

Vadovaujantis Aprašo 22 punktu, Tarnyba, likus ne mažiau kaip 10 darbo dienų iki Ekonominės veiklos vykdytojo planinio patikrinimo pradžios, privalo Ekonominės veiklos vykdytoją informuoti raštu arba elektroniniu būdu apie numatomą vykdyti planinį patikrinimą, nurodyti atliekamo patikrinimo pagrindą, terminą, dalyką ir pateikti preliminarų dokumentų, kuriuos Ekonominės veiklos vykdytojas turi pateikti Tarnybai patikrinimo metu, sąrašą. Jeigu patikrinimas

bus atliekamas naudojant kontrolinį klausimyną, kartu su pranešimu (Aprašo 10 ir 11 priedai) pateikiama Tarnybos interneto svetainės nuoroda, kur Ekonominės veiklos vykdytojas gali surasti Tarnybos naudojamus kontrolinius klausimynus bei nurodyti kokį kontrolinį klausimyną naudojant bus atliekamas patikrinimas. Pranešimai Ekonominės veiklos vykdytojams apie atliekamą patikrinimą nesiunčiami kai: atliekami neplaniniai patikrinimai arba kai tikrinami naftos produktai (imami bandiniai) ir vykdomas naftos produktų monitoringas bei kai neįmanoma išskirti konkretaus Ekonominės veiklos vykdytojo, pvz., kai tikrinamos prekyvietės arba apie tai, koks Ekonominės veiklos vykdytojas vykdo veiklą galima nustatyti tik pradėjus patikrinimą ir patikrinus Ekonominės veiklos vykdytojo statusą patvirtinančius dokumentus.

Pažymėtina, kad Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą atliekantis Tarnybos darbuotojai privalo turėti Tarnybos direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytą pavedimą, kuris išrašomas vadovaujantis Aprašo 7 arba 8 priede pateiktomis pavedimo formomis. Pavedime nurodoma valstybės tarnautojo ar darbuotojo, kuriam pavesta patikrinti Ekonominės veiklos vykdytoją, vardas ir pavardė, pareigos, tikrinamo Ekonominės veiklos vykdytojo pavadinimas ir adresas, patikrinimo rūšis ir tikslas, data, kurią bus atliekamas tikrinimas. Pavedimas registruojamas dokumentų ir procesų valdymo sistemoje „DocLogix“ esančiame Tarnybos skyrių Pavedimų atlikti tikrinimus registre. Jeigu pavedimas atlikti patikrinimą, išrašomas keliems asmenims, pirmas pavedime nurodytas asmuo vadovauja patikrinimo atlikimui. Kiekvienam ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimui rašomas atskiras pavedimas. Pavedimas pridedamas prie patikrinimo dokumentų. Pažymėtina, kad Tarnybos darbuotojui, nuvykus atlikti patikrinimo ir neradus ūkio subjekto, pavedimas laikomas negaliojančiu, apie tai pažymint Pavedimų atlikti tikrinimus registre.

Tarnybos darbuotojas, atvykęs atlikti Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą, prisistato Ekonominės veiklos vykdytojo vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, pateikia pažymėjimą ir pavedimą atlikti patikrinimą. Jeigu Ekonominės veiklos vykdytojas pateikia Valstybinių kontrolės institucijų atliekamų patikrinimų registracijos žurnalą, Tarnybos darbuotojas žurnale įrašo pilną Tarnybos pavadinimą, pavedimo numerį, darbuotojo, atliekančio patikrinimą vardą, pavardę ir pareigas, patikrinimo datą ir žurnale pasirašo. Žurnale pasirašo visi Tarnybos išduotame pavedime nurodyti asmenys. Tikrinamo Ekonominės veiklos vykdytojo teritorijoje Tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas laikosi Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo nustatytų reikalavimų. Į Ekonominės veiklos vykdytojo sandėlius, cechus, kitas pagalbines patalpas valstybės tarnautojas ar darbuotojas eina tik lydimas Ekonominės veiklos vykdytojo atstovo. Vadovaujantis Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo nuostatomis, Ekonominės veiklos vykdytojo nustatytos tvarkos pažeidimas vertinamas kaip Tarnybos valstybės tarnautojo ar darbuotojo darbo drausmės pažeidimas. Tarnybos darbuotojas Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą pradeda nuo tikrinimo, ar neprekiuojama pavojingais produktais, kurie yra nustatyti ir paskelbti Tarnybos interneto svetainėje ir Europos Sąjungos skubaus keitimosi informacija apie pavojingus vartotojų sveikatai gaminius sistemoje (RAPEX), ar pašalinti ankstesnio patikrinimo metu nustatyti pažeidimai. Prekės tikrinimui atrenkamos atsitiktinės atrankos būdu. Planinio patikrinimo metu patikrintų ne maisto gaminių kiekis turi būti ne mažesnis, kaip 10 skirtingų ne maisto gaminių. Jeigu tikrinami ne maisto gaminiai reikalauja didelės apimties dokumentų įvertinimo (chemijos produktai, statybos produktai ir pan.) gali būti tikrinami 8 skirtingi ne maisto gaminiai. Jeigu Ekonominės veiklos vykdytojas patikrinimo vietoje turi mažiau ne maisto gaminių, negu nurodyta šiame punkte, tikrinami visi ne maisto gaminiai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, kai atliekant valstybinę produktų saugos kontrolę yra pagrįstų įtarimų, jog ne maisto produktas yra pavojingas ir Tarnyba negali to įvertinti, ir tuo atveju, kai Tarnyba vykdo produktų saugos ir atitikties tikrinimus pagal Europos Sąjungos programas, Tarnyba taip pat turi teisę imti gaminių bandinius ir tikrinti jų saugą, užsakant bandymus ar valstybinę produktų saugos ekspertizę. Ne maisto produktų bandiniai paimami tirti vadovaujantis Gaminių bandinių paėmimo ir apmokėjimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 1103 „Dėl Gaminių bandinių paėmimo ir apmokėjimo tvarkos aprašą patvirtinimo“. Už ne maisto produktų bandymus, ekspertizes apmokama vadovaujantis Valstybinės produktų saugos ekspertizės atlikimo ir apmokėjimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos

Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 1150 „Dėl Valstybinės produktų saugos ekspertizės atlikimo ir apmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Bandinys paimamas pagal konkretaus gaminio bandinių paėmimo tirti normatyvinį dokumentą bei laikomas, gabenamas ir pristatomas į laboratoriją pagal konkretaus gaminio normatyvinį dokumentą, o jeigu jo nėra, vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2016 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. 1-60 „Dėl prekių (gaminų) bandinių paėmimo tirti ir gražinimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis Prekių (gaminų) bandinių paėmimo tirti ir gražinimo taisyklėmis. Paimant bandinius, turi dalyvauti Ekonominės veiklos vykdytojo atstovas. Bandiniai paimami apžiūrėjus gabenamąją ir prekinę tarą, ženklimą, žymėjimą, plombavimą, komplektiškumą, patikrinus gaminių lydimočius dokumentus (teikėjo atitikties deklaraciją ar pan., jeigu tokie dokumentai tai ne maisto gaminių grupei privalomi, siuntos identifikavimo rekvizitus juridinę galią turinčiuose buhalterinės apskaitos dokumentuose). Atrinkdamas ne maisto gaminio bandinį, Tarnybos darbuotojas, iki bandinio perdavimo laboratorijai, patikrina ne maisto gaminio gavimo dokumentus (sąskaitas – faktūras, važtaraščius ir pan.), kad nustatytų platintoją, importuotoją, gamintoją ar įgaliotąjį asmenį. Pažymėtina, kad ne maisto produktų, turinčių aiškius defektus (pavyzdžiui, kosmetikos gaminiai, turintys juslinius gedimo požymius) arba naudotų (pavyzdžiui, degalai kuro bakuose), bandiniai laboratoriniams tyrimams neimami (išimtis – pardavėjo ar vartotojo prašymu atrinkti bandiniai, už kurių atliekamus tyrimus apmoka vartotojas ar pardavėjas). Fasuotų ne maisto produktų bandiniai paimami originalioje pakuotėje (taroje). Nefasuotų ne maisto produktų bandiniai paimami ir įpakuojami taip, kad nenukentėtų jų sauga ir kokybė, kad nepasikeistų jų savybės, kad imama medžiaga nepatektų (neišbyrėtų, neišsiliėtų) į aplinką. Bandiniai numeruojami, ženklinami, jeigu reikia, sudedami į tarą, kuri antspauduojama arba plombuojama, ir siunčiami į laboratoriją su Tarnybos darbuotojo ir gamintojo, platintojo, paslaugos teikėjo ar jų įgalioto asmens (bent vieno iš paminėtų) pasirašytu bandinių paėmimo tirti aktu, patvirtintu Tarnybos direktoriaus įsakymu dėl dokumentų formų patvirtinimo. Surašomi 3 bandinių paėmimo tirti akto egzemplioriai. Pirmas akto egzempliorius paliekamas gamintojui, platintojui, paslaugos teikėjui ar jų įgaliotam asmeniui, antrą egzempliorių pasiima Tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas, trečias akto egzempliorius su bandiniu pristatomas į bandymų laboratoriją. Jeigu gamintojas, platintojas, paslaugos teikėjas ar jų įgaliotas asmuo nepasirašo bandinių paėmimo tirti akto, pakviečiami du liudininkai jo pasirašyti. Liudininku gali būti kviečiamas bet kuris pilnametis veiksnus fizinis asmuo. Jeigu liudininkų neįmanoma surasti, daromas įrašas apie tai, kad bandinys atrinktas dalyvaujant Ekonominės veiklos vykdytojo darbuotojams, jiems stebint visą bandinio atrinkimo procedūrą ir dalyvavę atrinkime Ekonominės veiklos vykdytojo darbuotojai pasirašyti atsisakė. Už tinkamą bandinio pateikimą laboratorijai atsako Tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas, paėmęs bandinį (išskyrus atvejus, kai už bandinio praradimą atsako tretieji asmenys).

Pabrėžtina, kad produktų bandymus atlieka specializuotos laboratorijos, kurios Tarnybai teikia išvadas dėl produktų atitikties produktų saugos reikalavimams. Pavyzdžiui, vertinant statybai naudojamų medžiagų atitiktį priešgaisriniais reikalavimams, Tarnyba paima statybos gaminio bandinį bei jį degumo klasifikavimo nustatymui ir bandymų atlikimui perduoda akredituotai valstybinei institucijai, t. y. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Gaisrinų tyrimų centro Gaminių tyrimų skyriui ir pan.

Atlikus Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą, Tarnybos darbuotojas, surašo patvirtintos formos patikrinimo aktą (Aprašo 4 priedas), kuris registruojamas atitinkamame Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintame Rinkos priežiūros patikrinimo dokumentų registre. Patikrinimo aktai surašomi atlikus planinį ar neplaninį patikrinimą (Aprašo 4 priedas), dalyvavus tabako gaminių naikinimo procedūroje (Aprašo 5 priedas) ir atlikus vertinamąjį vizitą (Aprašo 6 priedas). Atliekant ne maisto gaminio atitikties įvertinimą pagal užsakymą ar gavus teismo nurodymą, surašomas Ne maisto produkto atitikimo kokybės rodikliams įvertinimo aktas (Aprašo 23 priedas). Tarnybos darbuotojai, kartu atlikę Ekonominės veiklos vykdytojo patikrinimą, kai buvo tikrinamos kelios ne maisto gaminių grupės, atskirai kiekvienai ne maisto gaminių grupei surašo patikrinimo aktą. Su patikrinimo aktu pasirašytinai supažindinamas Ekonominės veiklos vykdytojo vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Ekonominės veiklos vykdytojo vadovui ar jo įgaliotam asmeniui atsisakius pasirašyti patikrinimo dokumentus, Tarnybos darbuotojas apie tai pažymi patikrinimo akte. Patikrinimo aktas

registruojamas, t. y. įrašoma data ir registracijos numeris, kai patikrinimo aktą pasirašo (ar kitokiu būdu supažindinamas) tikrinamo ūkio subjekto vadovas ar jo įgaliotas asmuo. Pažymėtina, kad Patikrinimo aktai surašomi dviem egzemplioriais. Vienas patikrinimo akto egzempliorius su prie patikrinimo akto pridėtais dokumentais (originalais) saugomas Tarnybos skyriuje, atlikusiam Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą. Antras patikrinimo akto egzempliorius įteikiamas Ekonominės veiklos vykdytojo vadovui arba jo įgaliotam asmeniui. Jeigu patikrinimo akte nėra nustatyta pažeidimų ir jame nėra privalomų vykdyti nurodymų, toks patikrinimo aktas Ekonominės veiklos vykdytojui gali būti siunčiamas naudojantis elektroninėmis priemonėmis. Užbaigus patikrinimą, patikrinimo aktas kartu su visa papildoma medžiaga (visais priedais) skenuojamas ir talpinamas Tarnybos dokumentų ir procesų valdymo sistemoje „DocLogix“ ir Tarnybos naudojamoje skaitmeninės informacijos kaupykloje „Tulpė“.

Jeigu, atliekant Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą, gavus laboratorijos išvadas, nustatomas pavojingas ne maisto produktas, dėl šio produkto, aukščiau nurodoma tvarka, surašomas patikrinimo aktas. Atsižvelgiant į patikrinimo akte pateiktas išvadas, priimamas sprendimas dėl rinkos ribojimų priemonių taikymo. Sprendimą (Aprašo 3 priedas) dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo priima Tarnybos direktoriaus įgalioti Tarnybos darbuotojai, vadovaudamiesi Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintos Pavojingų gaminių ir paslaugų vertinimo darbo grupės protokolo išvadomis. Tarnybos darbuotojas, vadovaudamasis Produktų saugos įstatymu, priima vieną iš šiame įstatyme nurodytų sprendimų dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo. Nors, sprendimą dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo pasirašo jį priėmęs Tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas ir Ekonominės veiklos vykdytojo vadovas arba jo įgaliotas asmuo, tačiau nutarimą dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo prima kolegialus organas – Komisija. Komisija įvertinusi visas aplinkybes, priima vieną iš Produktų saugos įstatymo 16 straipsnyje nurodytų sprendimų. Tarnybos darbuotojas, surašęs sprendimą dėl pavojingo ne maisto produkto (pasirašo Tarnybos regiono rinkos priežiūros skyriaus vedėjas, kurio darbuotojas nustatė rinkoje pavojingą ne maisto produktą, ir Ekonominės veiklos vykdytojo atsakingas asmuo), surašo Produktų saugos įstatymo pažeidimo protokolą (toliau – Protokolas) (Aprašo 1 priedas). Protokolą pasirašo Tarnybos darbuotojas, kuris nustatė rinkoje pavojingą ne maisto produktą ir Ekonominės veiklos vykdytojo atsakingas asmuo. Jeigu protokolas surašomas dėl kelių Tarnybos darbuotojų nustatytų pavojingų ne maisto gaminių ir kuriuos nustatė skirtingi Tarnybos darbuotojai, protokolą pasirašo Tarnybos skyriaus vedėjas, kurio kontroliuojamoje teritorijoje yra registruotas Ekonominės veiklos vykdytojas ir kartu su tyrimo medžiaga per 5 darbo dienas po protokolo pasirašymo, tarnybiniu pranešimu jį perduoda atitinkamai Vartojimo prekių skyriui arba Vartojimo paslaugų skyriui. Ekonominės veiklos vykdytojai Tarnybos sprendimus dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo per 20 dienų nuo sprendimo priėmimo dienos gali apskųsti teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – Administracinių bylų teisenos įstatymas) nustatyta tvarka.

Tuo atveju, jeigu Tarnybos darbuotojas, Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimo metu nustato administracinį nusižengimą, surašomas administracinio nusižengimo protokolas bei atliekami kiti veiksmai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksu (toliau – Administracinių nusižengimų kodeksas). Tarnybos darbuotojams, kurie pagal Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnį turi teisę pradėti administracinių nusižengimų teiseną, atlikti administracinių nusižengimų tyrimą, surašyti administracinių nusižengimų protokolus ir(ar) kurie turi teisę ne teismo tvarka nagrinėti administracinių nusižengimų bylas suteikiamos Administracinių nusižengimų registro (toliau – ANR) naudotojų teisės užfiksuoti administracinius nusižengimus. Sprendimas dėl administracinio nusižengimo įregistravimo turi būti priimtas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo administracinio nusižengimo nustatymo ir įregistruotas ANR ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo įregistruoti ANR objektą į ANR priėmimo, o jeigu surašomas popierinis procesinis dokumentas, ANR objektas procesinio dokumento pagrindu įregistruojamas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo procesinio dokumento surašymo. Duomenų pakeitimai į ANR įrašomi ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo patikslintos informacijos gavimo. Tarnybos darbuotojas baigęs administracinio nusižengimo tyrimą surašo administracinio nusižengimo protokolą. Pažymėtina, kad Ekonominės veiklos vykdytojas, nesutikdamas su nustatytu administraciniu

nusižengimu, priimtą sprendimą gali skųsti atitinkamam apygardos administraciniam teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Tarnybos darbuotojas privalo nedelsdamas raštu informuoti savo tiesioginį vadovą, jei: atliekant administracinę procedūrą Tarnybos darbuotojas yra susijęs artimos giminystės ar svainystės ryšiais su Ekonominės veiklos vykdytojuje dirbančiu asmeniu; yra buvęs tikrinamo Ekonominės veiklos vykdytojo darbuotojas ir nuo darbo santykių pasibaigimo yra praėję mažiau kaip vieneri metai; yra tikrinamo Ekonominės veiklos vykdytojo akcininkas; yra veikiamas kitų aplinkybių, galinčių turėti įtakos patikrinimo objektyvumui. Atsiradus bent vienam iš išvardytų atvejų, Tarnybos darbuotojas nusišalina pats arba sprendimą dėl Tarnybos darbuotojo nušalinimo priima Tarnybos direktorius.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matyti, kad Tarnybos atliekamų Ekonominės veiklos vykdytojų veiklos patikrinimų tvarka išsamiai reglamentuota, t. y., nustatyti pagrindai, kuriems esant atliekamas Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimas, aiškiai apibrėžta įgaliojimų atlikti patikrinimą suteikimo tvarka, detalios įtvirtintos Ekonominės veiklos vykdytojų informavimas apie patikrinimą, nustatyti Tarnybos darbuotojo, atliekančio Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą veiksmai, bandinių paėmimo bei dokumentų formavimo tvarka. Ekonominės veiklos vykdytojų veiklos patikrinimai atliekami bei bandiniai imami dalyvaujant tikrinamų Ekonominės veiklos vykdytojų atstovams. Pabrėžtina, kad sprendimai dėl pavojingo produkto priimami vadovaujantis nepriklausomų laboratorijų išvadomis bei nutarimą dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo prima kolegialus organas, t. y. Tarnybos direktoriaus įsakymu sudaryta nuolatinė Komisija. Minimas nutarimas gali būti skundžiamas administraciniam teismui. Taigi, nors įgyvendinant ne maisto produktų rinkos priežiūros srities politiką, formaliai korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja – ši Tarnybos veiklos sritis, pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 bei 5 punktus, priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, kadangi Tarnyba vykdo priežiūros funkcijas ir priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo, tačiau dėl išsamaus institucijos veiklos ir sprendimų priėmimo procedūrų reglamentavimo korupcijos pasireiškimo tikimybė šioje srityje yra maža.

Įgyvendinant rinkos priežiūrą ne maisto produktų srityje, Tarnyba taip pat atliekant patikrinimus vykdo naftos produktų kokybės valstybinę kontrolę. Naftos produktų rinkos priežiūra vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. 1-41 patvirtintomis „Prekybos naftos produktais taisyklėmis“, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro, Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr.1-348/D1-1014/3-742 „Dėl Lietuvos Respublikoje vartojamų naftos produktų, biodegalų ir skystojo kuro privalomųjų kokybės rodiklių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2015 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. 1-279 patvirtintu „Kuro, kuriam taikomos akcizų lengvatos, žymėjimo tvarkos aprašu“, Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 1-253/IV-884 patvirtintu „Kuro, kuriam taikomos akcizų lengvatos, kontrolės tvarkos aprašu“, Lietuvos standartų LST EN 14275:2013 „Automobiliniai degalai. Benzino ir dyzelino kokybės įvertinimas. Ėminių ėmimas iš degalų kolonėlių degalinėse ir degalų įpylimo įrangos didmeninės prekybos vietose“, LST EN ISO 3170 „Skystieji naftos produktai. Rankinis ėminių ėmimas (ISO 3170:2004)“, LST EN ISO 3171 „Skystieji naftos produktai. Automatinis mėginių ėmimas iš vamzdinių (ISO 3170:1988)“, LST EN ISO 4257 „Suskystintos naftos dujos. Ėminių ėmimo metodas (ISO 4257:2001)“ reikalavimais ir Tarnybos direktoriaus įsakymais. Pažymėtina, kad patikrinimai atliekami vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2016 m. vasario 3 d. įsakymu Nr. 1-38 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklių (toliau – Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklės) nustatyta tvarka.

Vykdamas naftos produktų rinkos priežiūrą, patikrinimai atliekami pagal prioritetines sritis, t. y. pagal prekių (objektų) grupes, kurios nurodytos Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintame Prioritetinių ne maisto produktų rinkos priežiūros sričių sąrašė. Šių patikrinimų planai sudaromi, tačiau vadovaujantis Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklių 4 punktu, Tarnybos interneto svetainėje neskelbiami ir pranešimai apie tokių patikrinimų atlikimą nesiunčiami.

Patikrinimų metu nustačius pažeidimą taikomos administracinės nuobaudos, rinkos ribojimo priemonės ar ekonominės sankcijos. Patikrinimai vykdomi pagal Tarnybos direktoriaus patvirtintus Naftos produktų patikrinimo metinius ir ketvirčio planus bei apskričių teritorinių skyrių vedėjų sudarytus ir Tarnybos direktoriaus įgalioto asmens patvirtintus patikrinimų planus mėnesiui. Naftos produktai taip pat tikrinami pagal vartotojų skundus bei gautą informaciją apie teisės aktų ir norminių dokumentų pažeidimus.

Vykdami patikrinimus, specialistai, laikosi patikrinimų plane numatyto atskirų naftos produktų ėminių atrinkimo skaičiaus ir planuojamo didmeninės prekybos įmonių patikrinimo skaičiaus. Specialistai patikrina visų tikriname objekte parduodamų naftos produktų išigijimo, gabenimo dokumentus, kokybės sertifikatus – pažymėjimus, leidimą verstis mažmenine ar didmenine prekyba nefasuotais naftos produktais, produkto ženklinimą etiketėse ir/ar reklaminiuose stenduose bei nurodo patikrinimo akte jų atitikimą teises aktų reikalavimams. Specialistas, atrenkantis ir įforminantis ėminius, pildo Tarnybos direktoriaus patvirtintą Rinkos priežiūros patikrinimo dokumentų registrą (toliau – Registras). Registro skiltyse nurodo įrašo eilės numerį, dokumento registracijos numerį, datą, dokumento pavadinimą, ėminio kodą.

Tarnybos specialistas, atliekantis patikrinimą, vadovaudamasis Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklėse įtvirtinta tvarka, degalinėje paima planuojamą ėminį ir surašo bandinių paėmimo tirti aktą. Paimti ėminiai, Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklėse nustatyta tvarka perduodami akredituoti Tarnybos Naftos produktų bandymų laboratorijai (toliau – Laboratorija), ėminių kokybiniams tyrimams atlikti. Vadovaujantis Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklių 45 punktu, Laboratorijos vedėjas registruoja ėminių priėmimą Naftos produktų bandymų protokolų registre. Laboratorinių bandymų rezultatai surašomi į bandymų protokolą, kurį pasirašo bandymą atlikęs darbuotojas ir Laboratorijos vedėjas. Laboratorijos vedėjas, per 3 darbo dienas po bandymų protokolo surašymo, informuoja (el. paštu ar telefonu) ėminius atrinkusį Tarnybos specialistą apie jo pateikto ėminio tyrimų rezultatus. Jeigu ėminys neatitiko privalomųjų reikalavimų, per 1 darbo dieną po bandymų protokolo surašymo, ėminius atrinkusiam Tarnybos specialistui el. paštu atsiunčiama bandymų protokolo kopija.

Vadovaujantis Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklių 48 punktu, Laboratorija gautų ėminių tyrimus atlieka per 7 darbo dienas. Suskystintų naftos dujų ir žymėto kuro kontrolės autotransporto priemonėse ėminių tyrimą Laboratorija atlieka per 3 dienas nuo jų gavimo. Ėminių pagal skundus tyrimai atliekami nedelsiant. Su laboratorinių bandymų rezultatais degalinės vadovas supažindinamas 5 dienų laikotarpyje po bandymo protokolo įforminimo. Bandinio tyrimų protokolas kartu su patikrinimo aktu degalinės vadovui pateikiamas tik esant pažeidimams, kitu atveju pateikiamas tik patikrinimo aktas. Tarnybos specialistas įformina patikrinimo aktą, dviem egzemplioriais. Vienas egzempliorius saugomas Tarnybos apskrities skyriuje, atlikusiam patikrinimą. Antras vertinamojo vizito pažymos egzempliorius įteikiamas ūkio subjekto atstovui. Visi patikrinimo duomenys suvedami į rinkos priežiūros informacinę sistemą RIPRIS.

Gavęs Laboratorijos išvadą, kad naftos produkto ėminys neatitinka naftos produktų kokybės reikalavimų, Tarnybos specialistas nustato, kokie teisės aktai pažeisti ir už pažeidimus atsakingam asmeniui surašo Administracinių nusižengimų kodekso pažeidimų protokolą. Tikrinamo objekto vadovui ar jo įgaliotam asmeniui pasirašius protokolą, patikrinimo dokumentai pateikiami Tarnybos direktoriaus pavaduotojui pagal administravimo sritį, bylos nagrinėjimui. Specialistas parengia nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje projektą ir nagrinėjančiam bylą asmeniui visų su byla susijusių dokumentų kopijas. Nuobauda skiriama ir bylos nagrinėjimas vykdomas Administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad ūkio subjektai, nesutikdami su paskirta nuobauda, ją gali skųsti per 20 dienų nuo nutarimo kopijos (nuorašo) išsiuntimo ar išdavimo dienos teismui, Administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Tarnyba naftos produktų kokybės valstybinę kontrolę vykdo pagal aiškiai ir išsamiai nustatytą tvarką, kuri įtvirtinta Tarnybos naftos produktų tikrinimo ir ėminių ėmimo taisyklėse, už naftos produktų kokybės reikalavimų neatitikimą ūkio subjektui nuobaudą skiria ir bylą nagrinėja Administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka. Minima nuobauda gali būti skundžiama teismui. Taigi, nors vykdant naftos produktų kokybės valstybinę kontrolę,

formaliai korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja – ši Tarnybos veiklos sritis, pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 bei 5 punktus, priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, kadangi Tarnyba vykdo priežiūros funkcijas ir priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo, tačiau dėl išsamaus institucijos veiklos ir procedūrų reglamentavimo korupcijos pasireiškimo tikimybė šioje srityje yra maža.

Tarnyba, įgyvendindama rinkos priežiūrą ne maisto produktų srityje, atlieka Tabako kontrolės įstatymo nustatytų reikalavimų laikymosi priežiūrą, t. y. prižiūri tabako gaminių sudėties ir kokybės rodiklių, ženklinimo atitiktį Tabako kontrolės įstatyme nustatytiems reikalavimams.

Pažymėtina, kad priežiūra vykdoma atliekant Ekonominės veiklos vykdytojų planinius ir neplaninius patikrinimus, vertinamuosius vizitus, kurie vykdoma pagal Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintus metinius patikrinimų planus, mėnesio patikrinimų planus, kurie viešai skelbiami Tarnybos interneto svetainėje www.vvtat.lt, verslininkams skirtoje skiltyje „Patikrinimo planai“. Minimi planai rengiami vadovaujantis Rinkos priežiūros planų rengimo ir jų vykdymo kontrolės taisyklėmis.

Patikrinimai atliekami vadovaujantis Apraše nustatyta tvarka, t. y. kaip nurodoma aukščiau, Tarnybos direktorius ar jo įgaliotas asmuo Apraše nustatyta tvarka, išrašo pavedimą, Tarnybos valstybės tarnautojui ar darbuotojui pavesdamas atlikti patikrinimą. Tuo atveju, jeigu Ekonominės veiklos vykdytojo patikrinimas vykdomas dėl Tabako kontrolės įstatymo pažeidimo, Tarnyba, vadovaudamasi Aprašo 24 punktu, apie tyrimo pradžią proceso šalims praneša raštu ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pažeidimo tyrimo veiksmų atlikimo pradžios, kartu informuojant, kokia tvarka proceso šalys gali susipažinti su bylos medžiaga, pasiūlo raštu pateikti paaiškinimus. Jeigu tyrimo veiksmų atlikimo pradžioje asmuo, įtariamas pažeidęs Tabako kontrolės įstatymą, yra nežinomas, apie pažeidimo tyrimo pradžią jam pranešama per 3 darbo dienas nuo šio asmens nustatymo dienos.

Pažymėtina, kad pagrindinis atliekamų patikrinimų tikslas yra nustatyti Lietuvos rinkoje realizuojamų tabako gaminių sudėtį, ar juose esančių dervų, nikotino ir anglies monoksido kiekis atitinka nustatytas normas bei Lietuvos rinkoje realizuojamų tabako gaminių sudėties ir ženklinimo atitiktį teisės aktų reikalavimams. Atsižvelgiant į tai, patikrinimų metu, kuriuose taip pat dalyvauja ir tikrinamo Ekonominės veiklos vykdytojo įgaliotas atstovas, atliekama dokumentinė, vizualinė apžiūra, vadovaujantis Apraše nustatyta tvarka atrenkami tabako gaminių, „elektroninių“ cigarečių ir „elektroninių“ cigarečių priedų bandiniai tyrimams, kuriuos atlieka akredituotos laboratorijos, pavyzdžiui, Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija.

Atlikus Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą, patikrinimo rezultatai įforminami Aprašu patvirtintomis tipinėmis dokumentų formomis (Aprašo 4, 5, 6 priedai), dviem vienodą juridinę galią turinčiais egzemplioriais, kurie registruojami Tarnybos direktoriaus patvirtintame dokumentų registre. Su patikrinimo aktu pasirašytinai supažindinamas Ekonominės veiklos vykdytojo vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Užbaigus patikrinimą, patikrinimo aktas kartu su papildoma medžiaga skenuojamas ir talpinamas informacijos kaupykloje „Tulpė“. Pažymėtina, kad patikrinimo akte nustatytas aplinkybes vertina struktūrinio padalinio vedėjas bei priima motyvuotą sprendimą.

Gavus akredituotos laboratorijos tabako gaminių mėginio tyrimo protokolą, nustačius arba turint pagrįstą prielaidą manyti, kad konkrečios elektroninės cigaretės ar elektroninių cigarečių pildyklės gali kelti didelę riziką žmonių sveikatai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 23 d. nutarimo Nr. 200 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo pakeitimo ir Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo įgyvendinimo įstatymo pripažinimo netekusiu galios įstatymą“ 1.3.1 punktu bei Tabako kontrolės įstatymo 9⁸ straipsnio nuostatomis, Tarnyba gali laikinai uždrausti šias elektronines cigaretes ar elektroninių cigarečių pildykles pateikti rinkai arba imtis kitų Produktų saugos įstatyme nustatytų rinkos ribojimo priemonių, Patikrinimų atlikimo tvarkos VII skyriuje „Procedūros, nustatančios pavojingą produktą. Rinkos ribojimų priemonių taikymas“, nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad sprendimą dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo pasirašo jį priėmęs Tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas ir ūkio subjekto vadovas arba jo įgaliotas asmuo, tačiau nutarimą dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo

prima kolegialus organas – Komisija. Komisija įvertinusi visas aplinkybes, priima vieną iš Produktų saugos įstatymo 17 straipsnyje nurodytų sprendimų. Tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas, priėmęs sprendimą dėl pavojingo produkto, surašo Produktų saugos įstatymo pažeidimo protokolą ir kartu su tyrimo medžiaga per 3 (tris) darbo dienas tarnybiniu pranešimu jį perduoda atitinkamai Tarnybos Vartojimo prekių skyriui arba Vartojimo paslaugų saugos ir kokybės skyriui. Ūkio subjektai Tarnybos sprendimus dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo per 20 dienų nuo sprendimo priėmimo dienos gali apskųsti teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Tarnybos atliekamos Tabako kontrolės įstatymo nustatytų reikalavimų laikymosi priežiūros funkcijos tvarka detalai reglamentuota, sprendimus bei nutarimus dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo prima kolegialus organas, kuris vadovaujasi nepriklausomų, akredituotų laboratorijų išvadomis. Minimas sprendimas ir nutarimas gali būti skundžiamas administraciniam teismui. Taigi, nors įgyvendinant Tabako kontrolės įstatymo nustatytų reikalavimų laikymosi priežiūros funkciją, formaliai korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja – ši Tarnybos veiklos sritis, pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 bei 5 punktus, priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, kadangi Tarnyba vykdo priežiūros funkcijas ir priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo, tačiau dėl išsamaus institucijos veiklos ir sprendimų priėmimo procedūrų reglamentavimo korupcijos pasireiškimo tikimybė šioje srityje yra maža.

Pažymėtina, jog Tarnyba yra teisės aktų įgaliota nagrinėti Produktų saugos įstatymo pažeidimus bei taikyti sankcijas įstatymo nuostatas pažeidusiems subjektams. Vadovaujantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Produktų saugos įstatymo 12 straipsniu, Tarnyba užtikrina vartotojų teisių apsaugą, prižiūri, ar rinkai tiekiami ne maisto produktai atitinka ne maisto produktų saugą, kokybę, ženklumą nustatančių teisės aktų reikalavimus. Produktų saugos įstatyme bei Tarnybos direktoriaus 2019 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 1-146 „Dėl Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymo pažeidimo bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Produktų saugos įstatymo pažeidimo bylų nagrinėjimo tvarkos apraše aprašytos Produktų saugos įstatymo pažeidimo bylų nagrinėjimo ir sankcijų už šio įstatymo pažeidimus skyrimo Tarnyboje procedūros. Produktų saugos įstatymo 22 straipsnyje nustatyta, kad Tarnyba ar kita rinkos priežiūros institucija priėmusi sprendimą dėl rinkos ribojimo priemonės, nurodytos šio įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punkte, taikymo, surašomo šio įstatymo pažeidimo protokolą. Protokolą surašo Ekonominės veiklos vykdytojo veiklos patikrinimą atlikęs Tarnybos arba kitos rinkos priežiūros institucijos pareigūnas. Rinkos priežiūros institucijos sprendimas dėl rinkos ribojimo priemonės taikymo ir surašytas protokolą kartu su surinktais įrodymais perduodami Tarnybai ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo protokolo surašymo dienos. Tarnyba nagrinėja Produktų saugos įstatyme numatytas bylas ir skiria baudas.

Produktų saugos įstatyme numatytus pažeidimus nagrinėja Tarnybos direktoriaus sudaryta Komisija. Pažeidimai Komisijoje nagrinėjami rašytine tvarka, išskyrus atvejus, kai yra gautas dėl šio įstatymo pažeidimo atsakomybėn traukiamo ekonominės veiklos vykdytojo prašymas pažeidimą nagrinėti žodžiu arba Komisijos iniciatyva, kai būtina išklausti žodinius pažeidimo nagrinėjimo dalyvių paaiškinimus, ar kitais atvejais, kai pažeidimas gali būti geriau išnagrinėtas žodine tvarka. Pažeidimą nagrinėjant rašytine tvarka, pažeidimo nagrinėjimo dalyviai ar jų atstovai apie pažeidimo nagrinėjimo laiką, vietą ir turimas teises bei pareigas yra informuojami 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka. Nagrinėjant pažeidimą žodine tvarka, dalyvauja tyrimo medžiagą pateikusios rinkos priežiūros institucijos atstovas, dėl šio įstatymo pažeidimo atsakomybėn traukiamas ekonominės veiklos vykdytojas ir (arba) jo atstovas. Prireikus į pažeidimo nagrinėjimą kviečiami dėl galimo šio įstatymo pažeidimo nukentėję asmenys (nukentėjusieji), asmenys, kuriems žinomos kokios nors su nagrinėjamu pažeidimu susijusios aplinkybės (liudytojai), bei vartotojų asociacijų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ar organizacijų arba kitų juridinių asmenų atstovai, ekspertai, teikiantys išvadas. Produktų saugos įstatymo 19 straipsnis nustato baudų dydžius, 20 straipsnis – atleidimą nuo atsakomybės ir atsakomybę lengvinančias bei sunkinančias aplinkybes. Įvertinus aplinkybę, kad atliekamų ūkio subjektų veiklos patikrinimų bei protokolų dėl įstatymų pažeidimų surašymo tvarka detalai reglamentuojama, įstatymų pažeidimų protokolą taip pat gali surašyti ir jį

Tarnybai pateikti kitos rinkos priežiūros institucijos pareigūnas, o baudas skiria kolegialus organas – Tarnybos direktoriaus įsakymu sudaryta komisija bei tai, kad įstatymas nustato ne tik baudų dydžio intervalus (nuo–iki), bet ir atsakomybę lengvinančias bei sunkinančias aplinkybes, į kurias privaloma atsižvelgti skiriant baudas, taip pat į tai, kad įstatymas nenumato galimybės nenagrinėti bylos ir neskirti baudos esant įstatymo pažeidimui (kontrolės institucijos surašė ir perdavė nagrinėti Tarnybai įstatymo pažeidimo protokolą), manome, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė šioje srityje taip pat yra maža, tuo labiau, kad Tarnybos komisijos nutarimai gali būti skundžiami teismui.

Pažymėtina, kad Tarnyba, vykdydama priežiūros ir kontrolės funkcijas, ūkio subjektų veiklos priežiūrą reglamentuojančius specialiuosius įstatymus taiko sistemingai su Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis. Tarnyba, vadovaudamasi Viešojo administravimo įstatymo 36² straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintu viešumo principu, Tarnybos internetinėje svetainėje skelbia nuasmenintus Komisijos nutarimus.

Be to, Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kad institucijos veiklos viešinimas yra vienas iš reikšmingiausių korupcijos prevencijos veiksnių, nedelsiant savo interneto tinklalapyje skelbia informaciją apie vykdomą įstatymų nustatytą poveikio priemonių taikymą. Tarnybos interneto svetainėje yra detalai aprašyta veiksnių seka, kuri atspindi Tarnybos veiksmus nagrinėjant bylas dėl įstatymų pažeidimų, teikiant informaciją, konsultuojant asmenis. Tokiu būdu, Tarnyba teikia aiškia, susistemintą informaciją ir instrukcijas, kurios yra lengvai prieinamos verslo subjektams, sudaryta galimybė pateikti ir gauti informaciją internetu.

Taigi, nors Tarnybai pagal kompetenciją taikant Produktų saugos įstatymo nustatytas poveikio priemones šio įstatymo pažeidėjams, formaliai korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja – ši Tarnybos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, kadangi Tarnyba vykdo kontrolės ar priežiūros funkcijas (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punktas) bei priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 5 punktas), tačiau dėl išsamaus institucijos veiklos ir sprendimų priėmimo procedūrų reglamentavimo bei kolegialaus sprendimų priėmimo korupcijos pasireiškimo tikimybė Tarnyboje yra minimali.

Apibendrinant aukščiau išdėstytą informaciją, pažymėtina, kad visų Tarnybos sprendimų priėmimo procedūros yra išsamiai apibrėžtos ir reglamentuotos, sprendimai priimami vadovaujantis aukščiau minėtų įstatymų, šių įstatymų lydymųjų teisės aktų bei Tarnybos darbo reglamento, Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintomis taisyklėse ar aprašuose nustatyta tvarka. Dauguma Tarnybos sprendimų priimami kolegialiai. Dėl priimtų sprendimų, nesutinkanti šalis gali kreiptis į teismą, kuris priima galutinį sprendimą, įvertinus Tarnybos sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą.

Kadangi įvertinus Tarnybos veiklos sritį, nustatyta, jog ji atitinka Korupcijos prevencijos įstatyme nustatytus kriterijus (pagrindinės funkcijos yra kontrolės ir priežiūros vykdymas, Tarnyba daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kito valstybinės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo bei Tarnybos veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu), todėl formaliai Tarnybos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, tačiau realiai dėl išsamaus institucijos veiklos ir sprendimų priėmimo procedūrų reglamentavimo, dažniausiai kolegialaus sprendimų priėmimo, sąlygos korupcijai pasireikšti Tarnyboje yra minimalios.

Papildomai pažymėtina, jog Tarnyba, siekdama užtikrinti, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė būtų kuo mažesnė, 2019 m. atliko tolerancijos korupcijai tyrimą. Tyrimu buvo siekiama nustatyti Tarnybos tolerancijos korupcijai indeksą, t. y., koks yra Tarnybos valstybės tarnautojų/darbuotojų, bendras požiūris į korupciją, kiek plačiai paplitęs šis reiškinys ir koks Tarnybos darbuotojų santykis su korupcinio pobūdžio apraiškomis. Atlikus tyrimą nustatyta, kad Tarnybos darbuotojai praneštų apie korupcinio pobūdžio atvejus Tarnyboje, tačiau būtinas išsamesnis darbuotojų švietimas šia tema. Tarnyba atsižvelgdama į gautus rezultatus bei siekdama suteikti darbuotojams daugiau žinių kreipsis į Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybą su prašymu surengti antikorpucinio švietimo paskaitą ar seminarą. Siekiant įgyti naujų žinių bei stiprinti kompetenciją ir gebėjimus, nustatant korupcijos pasireiškimo tikimybę, Tarnybos atstovas dalyvavo Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos organizuojamuose mokymuose skirtuose valstybės

ir savivaldybių įstaigų vadovams, jų įgaliotiems asmenims, kuriems pavesta užtikrinti antikorupcinės politikos įgyvendinimą, ir valstybės, savivaldybių įstaigų darbuotojams, vykdančioms korupcijos prevencijos priemones, tema „Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas“.

Siekiant efektyvesnio užtikrinimo, kad korupcijos apraiškos nepasireikštų, bus svarstoma galimybė įdiegti „keturių akių kontrolės“ principą, vykdant Tarnybos darbuotojų atliktą Ekonominės veiklos vykdytojų patikrinimų rekontrolę. Taip pat, bus svarstoma galimybė parengti bei patvirtinti Tarnybos darbuotojų susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisykles.

Pagarbiai

Direktorė

Neringa Ulbaitė